

Esterházy Miklós nádor iratai. I. Kormányzattörténeti iratok. Az 1642. évi meghiusult országgyűlés időszaka. Szerkesztette **Hajnal István.** (*Esterházy Pál* herceg kiadása. Bpest, 1930.) A magyar történelem forráskiadványaiban sok a hiányosság. Az Árpád-korból alig van kiadatlan forrásanyag, az Anjou-korból már sok a kiadatlan, de úgy a külső történetről, mint a belső fejlődésről elég hű képet nyerhetünk abból, ami megjelent. Zsigmond korából élénken érezzük az okleveles-kiadványsorozat hiányát, a következő korokban is sok a pótolni való. A mohácsi vész idejétől kezdve nagybecsű forrásanyag van fölhalmozva a magyar és erdélyi Országgyűlési Emlékek sorozatában, csak hogy ez megszakad a XVII. század elejével, Bethlen Gábor korával. Ettől kezdve történetíróinkat szemmel láthatólag vonzotta az erdélyi történet. Erdélyben magyar fejedelem magyar udvart tartott, aki diplomáciai összeköttetéseivel, háborúival Európaszerte ismertté és becsültté tette a magyar Erdély nevét. Kulturális szempontból európai nevezetességre jutott, mint a nyugateurópai művelődésnek legmesszebb keletre előretolt erőssége, politikai szempontból egyetemes ember érdeklődésre formálhat jogot: egy állam, amelyben három nemzet és négy vallás hívei éltek együtt viszonylagos békében. Erdély műveltsége és politikája magyar volt, első pillantásra kételkedünk annak magyarságában, ami ezzel bármiféle ellentétben állott. A forrásokból a nyugatiak értetlensége miatt gyakran kihangzó panasz szinte köztudattá vált: a nyugati magyarokban nem is volt nemzeti

érzés. Ezzel a súlyos váddal szemben a védekezésnek egyetlen módja a nyugati magyar források közlése. Ezekből megtanuljuk, hogy amint a török torkában fekvő Erdély politikájának volt egy szükségképeni fővonala, úgy a Habsburg-hatalom kezé-
 ügyében eső nyugati fél magyar célkitűzéseinek is alkalmazkodniok kellett az adott helyzethez. Kétszeresen nagy tehát az a szolgálat, amelyet Esterházy Pál herceg tesz a magyar történettudománynak, mikor őseinek iratait kiadatja. A tervezett nagy kiadványnak első kötete van előttünk mostan. Ennek anyagát földolgozta Hajnal István «Esterházy Miklós nádor lemondása» c. értekezésében, ehhez képest a szép bevezetés nem mondhat sok újat, de a kötet érdekességét biztosítja a közölt leveles anyag, amelyben nagy számmal fordulnak elő a latin, német és olasz szövegek mellett magyarok is. Ezek között különös kiemelést érdemelnek Esterházy Miklós memorandumai, amelyek új megvilágításba helyezik az ő emlékét. Meg kell dicsérnünk a gondos szövegkritikát és jegyzetézést, de meg kell dicsérnünk a szép kiállítást is, amely a kiadó herceg bőkezűsége mellett a Stephaneum-nyomda vezetőségének jó izléséről tesz bizonyosságot. *Török Pál.*

Bartalis János : Napmadara (Dante-kiadás 1930). Már szinte attól félek, kényszerképzetnek estem áldozatul, hogy Bartalis új kötetében megint csak a szabadvers haldoklását látom. Kell-e szembeszökőbb bizonyosság erre annál a költőnél, aki legelső úttörői közé tartozik ennek a formának s talán nincs is más nyilvánulási lehetősége?